

Грицай Ірина Олегівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
заступник Голови Дніпропетровської обласної організації
«Асоціація українських правників»

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Закон України «Про Національну поліцію» передбачає участь посадових осіб та окремих підрозділів поліції України у міжнародному поліцейському співробітництві. Виходячи зі змісту Статуту ООН, Декларації про принципи міжнародного права, Заключного акту Наради з безпеки і співробітництва в Європі, всі держави повинні підтримувати і розвивати співпрацю між собою. Міжнародні поліцейські контакти потрібно розглядати як частину процесу широкого міжнародного співробітництва з проблем соціального розвитку, серед яких вироблення ефективної стратегії і тактики протидії злочинності займає одне з головних місць. За своїм змістом міжнародне поліцейське співробітництво включає здійснювані на основі діючих норм міжнародного та національного права узгоджені дії, взаємодопомога зацікавлених держав, насамперед в особі їх правоохоронних органів, щодо попередження, виявлення, припинення, розслідування злочинів, які зачіпають інтереси декількох держав або всього світового співтовариства, а також з виконання покарань і поводження з правопорушниками. Інтеграційною метою міжнародного співробітництва у даній сфері є спільна, об'єднана протидія злочинності. До теперішнього часу склався певний механізм реалізації міжнародного поліцейського співробітництва, який включає договірно-правові (конвенційні) і організаційно-правові (інституційні) елементи здійснення спільної діяльності.

Конвенційний елемент механізму міжнародного поліцейського співробітництва включає в себе комплекс міжнародно-правових угод, які передбачають договірно-правову координацію зусиль держав у сфері протидії злочинності:

1) багатосторонні універсальні конвенції (договори, угоди), що містять загальні норми та інститути про відповідальність за міжнародні злочини та правопорушення (наприклад, Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності та інші подібні документи);

2) багатосторонні цільові конвенції (договори, угоди), в яких є норми та інститути про відповідальність за окремі злочини, що зачіпають інтереси багатьох держав або всього світового співтовариства (зокрема, Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за нього; Конвенція ООН про

боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин; Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників і т.д.);

3) багатосторонні регіональні конвенції (договори, угоди), що мають, як правило, цільовий характер, тобто передбачають норми та інститути про відповідальність за окремі види злочинів або регламентують інші питання боротьби зі злочинністю в рамках певного регіону (наприклад, Європейська конвенція про видачу (1957) з Додатковими протоколами до неї (1975 і 1978 рр.); Конвенція Ради Європи про протидію торгівлі людьми (2005 і т.д.);

4) двосторонні договори (угоди) про надання правової допомоги у кримінальних справах, про видачу злочинців, боротьбі з окремими видами злочинів, які зачіпають інтереси декількох держав (наприклад, Угода про співробітництво між Міністерством внутрішніх справ України та Міністерством внутрішніх справ Азербайджанської Республіки (1992); Виконавчий протокол між Міністерством внутрішніх справ України та Головнім комендантом поліції Республіки Польща про виконання Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співпрацю у сфері боротьби з організованою злочинністю(2007) та інші аналогічні акти).

Перелічені джерела становлять єдиний комплекс договірно-правової основи міжнародного поліцейського співробітництва. Саме на цій основі здійснюється встановлення кримінальної відповідальності (криміналізація) за діяння, які посягають на інтереси і заподіюють шкоду інтересам миру і безпеки людства в цілому або зачіпають інтереси декількох держав.

Організаційно-правовий зміст інституційного елемента механізму міжнародного поліцейського співробітництва характеризується наявністю організаційно-структурного, організаційно-управлінського, інформаційного, методичного та ресурсних аспектів. Іншими словами, мова тут йде про створення організаційних структур (міждержавних, міжурядових та інших міжнародних організацій) для реалізації міжнародного співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю, їх безпосередньої діяльності і всіх видах забезпечення цієї діяльності. Учасниками – суб'єктами діяльності з реалізації міжнародного поліцейського співробітництва є (в межах своїх повноважень) міждержавні, міжурядові, національні внутрішньодержавні організації, органи та установи. Кожен з цих суб'єктів характеризується своїм колом повноважень, відповідною структурою, особливостями діяльності, специфікою взаємозв'язків з іншими суб'єктами. У сучасному світі міжнародне поліцейське співробітництво здійснюється в рамках міжнародних організацій на урядовій і неурядовій основі, в регіональному масштабі, а також між поліціями декількох держав. Міжнародні організації різняться за масштабами діяльності (глобальні і регіональні), за обсягом компетенції (універсальні та цільові), за характером і джерелам повноважень (міждержавні, міжурядові та неурядові). На неурядовій основі воно здійснюється в основному в рамках міжнародних неурядових організацій, наприклад наукового та гуманітарного характеру, а також організацій, що об'єднують співробітників поліції в

цілому або з особливих службовим або особистим інтересам. Завдяки чинним спеціалізованим установам, курсам і семінарам відбувається підготовка поліцейських, обмін досвідом і знаннями.

Чималий внесок у забезпечення міждержавного поліцейського співробітництва вносять і регіональні міжнародні організації – Рада Європи, Європейський союз, Організація американських держав, Ліга арабських держав, Асоціація держав Південно-Східної Азії, Африканський Союз, Шанхайська організація співробітництва та ін. У рамках системи сучасного міжнародного права міжнародне поліцейське співробітництво являє собою складну систему правовідносин у сфері зовнішньої політики, міжнародного та кримінального права, правозастосовчої, організаційно-управлінської, інформаційної та наукової діяльності, здійснюваної державою за допомогою державних органів і посадових осіб, а також міжнародних організацій з протидії злочинності та поводження з правопорушниками. Як діяльність міжнародне поліцейське співробітництво є значущою сферою міжнародних відносин, що забезпечує міжнародно-правовий та внутрішньодержавний правопорядок, сприяє безпеці світової спільноти, суспільства, держави й особистості. Така співпраця являє собою специфічну діяльність держав та інших суб'єктів міжнародних відносин у сфері попередження злочинності, протидії та боротьби з нею, а також поводження з правопорушниками. При цьому обсяг, основні напрями і форми співробітництва визначаються значимістю і особливостями міжнародної та внутрішньодержавної злочинності, а також політикою різних держав у сфері протидії злочинності, розвитку правової системи цих держав, ступенем їх включеності в міжнародні відносини.

Найбільш нагальним прикладом співпраці з міжнародними організаціями є давнє співробітництво поліції України з Інтерполом. Правовою основою міжнародного співробітництва поліції України з Інтерполом є: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.1992 № 555 «Про вступ України до Інтерполу». Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.1993 № 220 «Про Національне центральне бюро Інтерполу». Інструкція про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів, затверджена спільним наказом МВС, СБУ, ДМС, Генпрокуратури, Держприкордону, ДПА від 09.01.1997 № 3/1/2/5/2/2. Наказ МВС України від 15.02.1995 року № 104 «Про створення підрозділів Укрбюро Інтерполу». Наказ МВС України від 05.01.2005 № 3 дск «Про затвердження Інструкції з організації розшуку обвинувачених, підсудних осіб, які ухиляються від відбування кримінального покарання, безвісно зниклих осіб та встановлення особи невпізнаних трупів». Інструкція про порядок виїзду конвойних груп МВС у службові відрядження за кордон для приймання за межами України осіб, які перебувають під вартою, затверджена наказом МВС від 14.05.2009 № 217. Наказ МВС України від 16.03.2015 № 271 «Про затвердження Положення про Робочий апарат Укрбюро Інтерполу». Указ Президента України від 06.08.2004 № 872 «Про

представника Національного центрального бюро Інтерполу України у Міжнародній організації кримінальній поліції – Інтерпол». Постанова Кабінету Міністрів України від 11.08.2004 № 1043 «Про представника Національного центрального бюро Інтерполу в Україні у Міжнародній організації кримінальній поліції – Інтерполу». Закон України «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво».

Упродовж I півріччя 2015 року Робочим апаратом Укрбюро Інтерполу відповідно до визначених завдань і функцій здійснювалися заходи щодо організації міжнародного співробітництва правоохоронних органів України каналами Інтерполу та Європолу при попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів. Найбільш активно міжнародне співробітництво правоохоронних органів України здійснювалося з правоохоронними органами Німеччини, Чехії, Італії, Молдови, Польщі, Румунії, Франції та Угорщини. Серед основних напрямків, за якими найбільш активно здійснювалося співробітництво, є розшук та ідентифікація осіб, розшук транспортних засобів, розслідування злочинів проти різних форм власності, злочинів проти життя та здоров'я особи, підроблення документів, незаконного обігу наркотиків, шахрайства, відмивання коштів та інших злочинів у сфері економіки.

Так, за участю Укрбюро Інтерполу у I півріччі 2015 року встановлено місцезнаходження 142 осіб, розшукуваних за вчинення злочинів, з них 96 осіб розшукувались правоохоронними органами України та 46 осіб – правоохоронними органами інших держав. За безпосередньої участі Укрбюро Інтерполу здійснено екстрадицію до України 10 осіб, а також забезпечено екстрадицію 6 осіб з України до іноземних держав. Встановлено місцезнаходження 13 осіб, які розшукувались як безвісти зниклі, з них 6 осіб розшукувались правоохоронними органами України та 7 осіб розшукувались правоохоронними органами інших держав. Здійснено передачу для відбування покарання 3 осіб, з них з України 1 особа іноземної держави, засуджена за вчинення злочину на території України та до України 2 осіб засуджених за вчинення злочинів на території інших держав.

Працівниками підрозділу також встановлено 78 одиниць викраденого автотранспорту, що розшукувався правоохоронними органами іноземних держав, у тому числі за кордоном встановлено 25 одиниць автотранспорту, викраденого в Україні. Забезпечено обмін інформацією між правоохоронними органами України та іноземних держав щодо забезпечення безпеки 23 міжнародних заходів, які відбулися на території зарубіжних країн, а також 10 міжнародних заходів, які відбулися на території України. Здійснено 369 перевірок громадян іноземних держав – кандидатів на усиновлення дітей, що є громадянами України [1].

1. Результати роботи робочого апарату Укрбюро Інтерполу за I півріччя 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://interpol.mvs.gov.ua/?p=2633>.